EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Bryssel den 15.11.2012
COM(2012) 663 final

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN

För en välfungerande inre marknad för energi

{SWD(2012) 367 final}
{SWD(2012) 368 final}

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN

För en välfungerande inre marknad för energi

1. INLEDNING

Europeiska unionen behöver en konkurrenskraftig, integrerad och likvid inre energimarknad, så att el och gas verkligen kan nå ut dit där den behövs. För att kunna ta itu med de utmaningar EU står inför i fråga om energi och klimat och för att säkra en överkomlig och trygg energiförsörjning för hushåll och företag måste EU se till att den inre energimarknaden kan fungera effektivt och flexibelt. Trots de senaste årens stora framsteg i fråga om hur energimarknaden fungerar krävs det ytterligare insatser för att integrera marknaderna, stärka konkurrensen och reagera på nya utmaningar. Såsom framhölls i kommissionens energifärdplan för 2050[1] är det en förutsättning för att vi ska kunna gå över till en ekonomi med låga koldioxidutsläpp och upprätthålla en säker energiförsörjning till lägsta möjliga kostnad att vi uppnår en fullständig integrering av Europas energinät och energisystem och öppnar energimarknader ytterligare.

Om vi inte ändrar energimarknadens funktion på ett avgörande sätt kommer vi att få ett mindre tillförlitligt och dyrare energisystem i EU, samtidigt som EU:s konkurrenskraft och välstånd minskar och utfasningen av fossila bränslen bromsas. För att vända denna trend måste vi snarast investera i infrastruktur för produktion, överföring och distribution, samt för lagring. Det befintliga energisystemet måste moderniseras, till en beräknad kostnad på en biljon euro[2]. Vi måste också uppmuntra effektivare insatser, främja rättvis konkurrens och ge konsumenterna möjlighet att spela en aktiv roll och att till fullo ta vara på sina rättigheter och valmöjligheter.

Därför har EU:s stats- och regeringschefer klart och tydligt fastställt 2014 som tidsfrist för fullbordandet av den inre marknaden för energi. Den inre marknaden för energi är emellertid inget självändamål. Det är ett nyckelinstrument för att uppnå det som EU:s befolkning främst önskar sig: Ekonomisk tillväxt, sysselsättning, garantier för att deras grundläggande behov kommer att tillgodoses till ett överkomligt och konkurrenskraftigt pris samt ett hållbart utnyttjande av våra begränsade resurser.

Den befintliga lagstiftningen måste genomföras fullt ut senast 2014, inklusive införandet av de viktigaste tekniska bestämmelserna på EU-nivå. Samtidigt måste tillsynsmyndigheterna få de verktyg och resurser de behöver för att kunna se till att lagstiftningen efterlevs i praktiken. Gränsöverskridande marknader för gas och el ska skapas överallt i EU, och genomförandet av planerna för att komplettera, modernisera och effektivisera EU:s energinät ska vara en god bit på väg. Först när detta uppnåtts kan konsumenterna verkligen dra största möjliga nytta av den inre marknaden för energi.

---

1 KOM(2011) 885.

2 COM(2011) 658 final.

I dag ser det inte ut som om EU kommer att kunna hålla denna tidsfrist. Medlemsstaterna är långsamma med att anpassa sin nationella lagstiftning och skapa helt konkurrensutsatta marknader där konsumenterna är delaktiga. Det är också viktigt att de överger sina inåtvända och nationellt definierade strategier och inte lyssnar på eventuella krav på sådan politik. Sådana tendenser hindrar den inre marknaden från att fungera effektivt. De hotar till och med att tillintetgöra de framsteg som redan har gjorts på vägen mot en inre marknad för energi. Men det finns också ett tydligt mervärde i att sammanföra medlemsstaternas energipolitik och skapa effektiva och säkra energisystem som överskrider de nationella gränserna.

I detta meddelande upprepas fördelarna med integrerade europeiska energimarknader. Meddelandet redogör för olika sätt att garantera att marknaden snarast möjligt uppnår sin potential och tillfredsställer de behov och förväntningar som EU:s befolkning och företag har. Detta initiativ, som är av stor vikt för fördjupandet av den inre marknaden, är en av de tolv prioriterade insatserna inom ramen för meddelandet *Inremarknadsakt II – Tillsammans för ny tillväxt*[3].

2. NYTTAN MED ÖPPNA, INTEGRERADE OCH FLEXIBLA ENERGIMARKNADER

Nationella förvaltningar, företag och enskilda måste kunna lita på att den inre marknaden ger dem det bästa erbjudandet. Så är inte fallet för närvarade. Produktionsmarknaden är fortfarande starkt koncentrerad. I åtta medlemsstater kontrolleras över 80 % av elproduktionen fortfarande av det gamla monopolföretaget. På en välfungerande energimarknad, som idealiskt sett ska ta hänsyn till externa kostnader, bör investeringar i produktion styras av marknadshänsyn snarare än av subventioner. I allmänhet uppfattas energimarknaderna inte som transparenta eller tillräckligt öppna för nya företag, t.ex. tjänsteleverantörer på efterfrågesidan. Ekonomiskt rationella investeringar i energieffektivitet görs inte – eller åtminstone inte i tillräcklig utsträckning. Konsumenttillfredsställelsen är låg, till och med i medlemsstater som för närvarande har relativt konkurrenskraftiga energimarknader.

Den inre energimarknaden har emellertid redan medfört oförnekliga fördelar, och de potentiella vinsterna ter sig attraktivare än någonsin.

2.1. Mycket har redan åstadkommits

Mer valfrihet och flexibilitet för konsumenterna

Minst 14 europeiska el- och/eller gasföretag nu är verksamma i mer än en medlemsstat, och i tjugo medlemsstater finns det fler än tre stora elleverantörer[4]. I två tredjedelar av medlemsstaterna kan nu till och med enskilda hushåll och småföretag välja mellan flera leverantörer.

[3] COM(2012) 573 final.

[4] Se även tabell 12 i arbetsdokumentet *Energy Markets in the European Union in 2011*, nedan kallat *arbetsdokument 1.*.

Verktyg för prisjämförelse hjälper konsumenterna att hitta bättre erbjudanden. Insikten om vilka fördelar som kan uppnås genom att byta leverantör har lett till höga bytesfrekvenser i ett antal medlemsstater, från Sverige till Storbritannien, Irland, Belgien eller Tjeckien[5].

En mer konkurrenskraftig prissättning

EU-lagstiftningen och ett kraftfullt genomdrivande av bestämmelserna om konkurrens och statligt stöd främjar marknadsöppning, ökad handel över gränserna och marknadsintegration[6], samt ökad konkurrens, och detta bidrar till att hålla energipriserna under kontroll[7] och till att behålla tillverkningsindustrin i EU och gynna konsumenterna.

Den energiräkning som konsumenterna betalar består emellertid av mer än enbart energidelen, vilket gör denna priseffekt mindre uppenbar. Överförings- och distributionsnätavgifter utgör en väsentlig del av den totala kostnaden, liksom även skatter och andra avgifter.[8] Dessa skatter och avgifter är inte alltid jämnt fördelade över alla kundgrupper och belastar i synnerhet hushållen. Alla sådana kostnader fastställs på medlemsstatsnivå, i enlighet med nationell policy[9]. I vissa medlemsstater utgör skatter och avgifter ungefär 50 % av den slutliga energiräkningen[10]. I EU-15 ökade skatteandelen av hushållens slutnota i snitt från 22 % 1998 till 28 % 2010[11].

Mer likvida och öppna grossistmarknader

Likviditet och öppenhet har gradvis förbättrats på handelsmarknaderna för el till följd av marknadskoppling mellan medlemsstaterna.[12] Marknadskoppling har stadigt spridits från nordvästra EU till andra regioner. Idag är 17 medlemsstater sammankopplade. Uppkomsten av en marknad för hela ön på Irland 2007 var också ett positivt bidrag till uppbyggnaden av den inre marknaden för el. Denna utveckling har lett till mer gränsöverskridande handel och

---

5 Resultattavlor för konsumentmarknaderna, Europeiska kommissionen, GD SANCO, http://ec.europa.eu/consumers/consumer_research/editions/cms7_en.htm, *The functioning of retail electricity markets for consumers in the European Union*, undersökning utförd på uppdrag av Europeiska kommissionen, GD SANCO, 2010 (nedan kallad *undersökning av elmarknaden i detaljistledet*). http://ec.europa.eu/consumers/consumer_research/market_studies/docs/retail_electricity_full_study_en.pdf.

6 Se arbetsdokument 1, s. 47.

7 Medan priserna för primärenergiprodukter årligen har ökat med 14 % för råolja, nästan 10 % för gas och 8 % för kol under de senaste åren har grossistpriserna på el i EU ökat mycket mindre, med endast 3,4 %. Se arbetsdokument 1, figur 29.

8 Dessa används bland annat för att spegla energiförbrukningens externa miljökostnader, enligt kommissionens rekommendationer i de årliga tillväxtöversikterna för 2011 och 2012 (KOM(2011) 11 slutlig och COM(2012) 815 final) samt i rådets (energi) slutsatser (EUCO 10/1/11 REV1), och ska flytta beskattningen från arbete till bland annat konsumtion och miljöförorening, med beaktande av EU:s industriella konkurrenskraft och konsumentpriserna. De kan emellertid också användas för att öka intäkterna.

9 Närmare uppgifter om dessa aspekter i enskilda medlemsstater finns i arbetsdokument 1, del 3.

10 Se arbetsdokument 1, figur 33.

11 Se undersökningen *Price developments on the EU retail markets for electricity and gas 1998 – 2011*, s. 2, http://ec.europa.eu/energy/observatory/electricity/doc/analysis_retail.pdf. Den genomsnittliga andelen av miljöbeskattningen i EU:s sammanlagda skatteintäkter sjunker emellertid. Taxation trends in the European Union, Europeiska unionen 2011: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-DU-11-001/EN/KS-DU-11-001-EN.PDF

12 Marknadskoppling optimerar sammanlänkningskapaciteten och säkerställer elflöden från lågprisområden till högprisområden genom automatisk sammankoppling av köpare och säljare på båda sidor om gränserna.

ökad priskonvergens.[13] transparensen på marknaderna ökar, bland annat till följd av förordningen om integritet och öppenhet på grossistmarknaderna för energi, som antogs 2011[14].

Handeln mellan gasbolag ökar konstant, och tiodubblingen av gashandelsplattformar mellan 2003–2011 är imponerande. EU:s marknader med likvida börser för gas (*gas-hubs*) har kunnat dra mycket mer nytta av konkurrens mellan olika gasleverantörer, även globala LNG-marknader, som påverkas av händelser utanför EU, till exempel den så kallade skiffergasrevolutionen i USA. Den skarpa kontrasten mellan de positiva effekter detta har haft på grossistpriserna på EU:s likvida och konkurrensutsatta marknader, jämfört med mindre likvida och konkurrensutsatta marknader, är slående.[15]

Säkrare försörjning

Den ökade likviditeten på grossistmarknaderna har också ökat EU:s försörjningstrygghet. Antalet länder som är stora gasleverantörer till EU har ökat från 14 till 23 mellan 2000 och 2010. Effekterna för försörjningstryggheten framgår av vad som hände i början av februari 2012, när exceptionellt hög efterfrågan på gas och el under det extremt kalla vädret sammanföll med minskad gasimport. Kortfristiga prissignaler på de olika marknadsplatserna för gas och elbörserna i västra EU styrde gasen dit den behövdes mest och sörjde för att all tillgänglig elproduktionskapacitet utnyttjades, så att energiförsörjningen till slutkonsumenterna inte störddes.

Ökad samordning och öppenhet i förbindelserna med tredjeländer

EU och dess medlemsstater har insett att de måste göra mer för att samordna sina yttre förbindelser på energiområdet[16], i synnerhet gentemot producent-, transit- och konsumentländer[17]. Detta ger EU större tyngd i energirelaterade handelsförbindelser.

På EU:s initiativ har fördelarna med att tillämpa EU:s regler för den inre energimarknaden spritts till Västra Balkan och grannländer, bland annat genom avtalet om upprättande av en energigemenskap[18]. Energigemenskapen kan och bör utvidgas ytterligare för att skapa en ständigt växande energimarknad som går utöver EU:s gränser. Energihandel på väl fungerande marknader är till verklig fördel såväl för EU som för energigemenskapen och andra grannländer. Sådan handel skapar mervärde både för importerande och för exporterande länder, och möjliggör ett kompletterande utnyttjande av naturresurser i olika regioner. EU stöder och främjar länderna i energigemenskapen i deras strävan att tillämpa den inre energimarknadens regler.

Det har också gjorts stora förbättringar med att, på grundval av principerna för den inre energimarknaden, definiera gemensam god lagstiftningssed och fastställa tekniska normer

---

13 Kommissionen är fortsatt vaksam för att se till att elbörser inte ägnar sig åt konkurrensbegränsande verksamhet i samband med det nödvändiga samarbetet för marknadskopplingsprojekt.

14 EUT L 326, 8.12.2011, s. 1

15 Se karta 1 sidan 31 i arbetsdokument 1.

16 Europaparlamentets och rådets beslut nr 994/2012/EU av den 25 oktober 2012 om inrättandet av en mekanism för informationsutbyte om mellanstatliga avtal mellan medlemsstaterna och tredjeländer på energiområdet, EUT L 299, 27.10.2012, s. 13. Se även COM(2012) 218 final.

17 Europas nationella tillsynsmyndigheter samordnar sitt arbete i internationella frågor genom *Council of European Energy Regulators* (CEER).

18 Undertecknat 2005. Avtalsparterna är länderna på Västra Balkan, Ukraina och Moldavien. Norge, Turkiet, Armenien och Georgien är observatörer.

med länderna i Södra Medelhavsområdet. Därigenom har man berett vägen för att få in betydande flöden av el från förnybara källor på den inre energimarknaden, liksom för gemensamma infrastrukturprojekt inom ramen för den europeiska grannskapspolitiken.

2.2. **Ännu mer att vinna**

Utöver dessa fördelar finns det ett antal områden där pågående insatser väntas bära frukt inom det närmaste.

Mer möjligheter för konsumenterna att kontrollera sina energikostnader

Energipriserna kommer troligen att fortsätta att öka i framtiden, bl.a. beroende på den kraftiga globala efterfrågan efter bränsle samt på de investeringar som behövs för att upprätthålla och modernisera EU:s åldrande energisystem[19]. Den inre marknaden för energi kan emellertid säkerställa att investeringar görs så kostnadseffektivt som möjligt och att hushållens och industrins kostnader före skatt hålls under kontroll genom konkurrenstryck på leverantörerna. Uppskattningar tyder på att konsumenterna i EU redan i dag skulle kunna spara upp till 13 miljarder euro per år om de bytte till den billigaste tillgängliga eltariffen[20]. Denna potential är för närvarande till stor del outnyttjad, eftersom många människor fortfarande inte är helt medvetna om, eller har möjlighet att till fullo utnyttja, de möjligheter som marknaden erbjuder[21].

Bättre kontroll av förbrukningen med smart teknik

Nya energitjänster som är tillgängliga för nya aktörer, liksom marknadsincitament, kan hjälpa konsumenterna att bättre hantera sina räkningar genom att ge dem möjlighet att konsumera energi på ett mer kostnadseffektivt sätt och att producera sin egen elektricitet.

Ytterligare teknisk utveckling kommer att understödja denna trend. Smarta mätarsystem underlättar inte bara konsumenternas småskaliga energiproduktion utan kan även minska hushållens energikostnader. Dessutom möjliggör smarta mätarsystem en anpassning av elförbrukningen i realtid för att reagera på marknadens prisfluktuationer. Detta har visat sig kunna minska hushållens energikostnader med 13 % men kan leda till ännu större besparingar genom kombination med automatisering av hushållsapparater.[22]

Det nya direktivet om energieffektivitet, som omfattar bestämmelser om decentraliserad produktion och laststyrning[23] kommer att bidra till att marknaden utvecklas i denna riktning. Samarbete mellan allmännyttiga företag (särskilt energi och telekommunikationer) kan garantera kostnadseffektiva investeringar på detta område.[24]

---

19 Se kommissionens meddelande ”Energifärdplan för 2050”, ss. 2, 5, 6 och 7. Att göra energisystemet kolfritt skulle vara dyrare än att fortsätta med dagens strategier.

20 Undersökning av elmarknaden i detaljistledet.

21 Konsumenternas medvetenhet är låg i hela EU. Endast var tredje konsument jämför erbjudanden, se *underökning av elmarknaden*.

22 Undersökningen Vaasaett, *Empower Demand*, http://www.esmig.eu/press/filestor/empower-demand-report.pdf

23 KOM(2011) 370.

24 GD CNECT:s offentliga samråd: http://ec.europa.eu/information_society/policy/doc/library/public_consult/cost_reduction_hsi?cost_reduction.pdf.

Ökad konkurrens genom bättre tillträde till överföringsnäten

Det räcker inte att överföringsnäten finns på plats, det är lika viktigt att alla marknadsaktörer har möjlighet att använda dem. Detta var kommissionens slutsats i dess branschutredning av energimarknaderna år 2007[25].

Avsaknaden av öppen och icke-diskriminerande tillgång till infrastruktur har hindrat nytillträdande företag från att kunna konkurrera på rättvisa villkor. Det finns redan EU-regler som ålägger medlemsstaterna att skilja sin överförings- och leveransverksamhet[26]. En ny industrigren har utvecklats, med inriktning på enbart överföring, och denna är i allt större utsträckning gränsöverskridande. De europeiska nätverken för systemansvariga för överföringssystem (Entso-E och Entsog) samt Byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (Acer) spelar en viktig roll för att säkerställa att befintlig infrastruktur används effektivt och att ny infrastruktur planeras och utvecklas optimalt med ett europeiskt snarare än företagsinriktat perspektiv, och med användning av bästa tillgängliga teknik. Man måste fortsätta att energiskt genomdriva efterlevnaden av bestämmelserna om åtskillnad och konkurrensreglerna för att säkerställa faktisk tillgång till överföringsinfrastruktur i hela EU.

Effektivare användning och utveckling av nät

EU-övergripande tekniska regler (bindande riktlinjer och koder) kan medföra ytterligare förbättringar av nätens effektivitet. Leverantörer och användare bör få bättre tillgång till infrastruktur och kunna dra nytta av lägre överföringskostnader vid gränsöverskridande handel. För gassektorn kan nya regler för hanteringen av överbelastning, men också en transparent fördelning av gasledningskapaciteten, undanröja hindren för nätåtkomst. För el bör nya tekniska bestämmelser (t.ex. om gränsöverskridande balansmarknaderna och likvida intradagmarknader[27]) i kombination med smarta nät kunna bidra till att göra systemen flexiblare, till en omfattande integrering av el från förnybara energikällor och till att laststyrning får en ökad roll vid sidan av produktion. Detta kommer att göra det möjligt för producenter av förnybar energi att fullt ut delta på verkligt konkurrensutsatta marknader och successivt ta på sig samma skyldigheter som konventionella energiproducenter, även i fråga om balansering.

3. OPTIMALT UTNYTTJANDE AV DEN INRE MARKNADEN FÖR ENERGI

Fördelarna med en väl fungerande inre energimarknad börjar sakta men säkert bli synliga, men en del problem måste lösas snabbt så att den inre marknaden för energi ska kunna fullbordas till 2014. Utan åtgärder kan övergången till hållbara, innovativa, koldioxidsnåla

---

25 COM(2006) 851 final.

26 Hittills har kommissionen mottagit förslag till beslut om certifiering för över fyrtio systemansvariga för överföringssystem i tretton medlemsstater, av 99 systemansvariga som begär certifiering.. 18 av dessa systemansvariga ska certifieras som ägandemässigt åtskilda.

27 Intradagmarknader och balansmarknader kommer att göra det möjligt för marknadsaktörer (bland annat konsumenter) att anpassa sin produktion och konsumtion till förändrade omständigheter, och inte minst till priser. Det krävs likvida intradagmarknader för att anpassningar i tillgång och efterfrågan ska bli möjliga timvis, något som ännu inte är en realitet i hela Europa. Gränsöverskridande balansmarknader kommer att bidra till att undvika onödiga kostnader för rent nationell upphandling av balanstjänster. Tack vare dessa arrangemang, kommer utbud och efterfrågan alltid att matchas på gränsöverskridande nivå.

och energieffektiva system till 2020 och därefter äventyras, och angelägna investeringar kanske inte kan garanteras till lägsta möjliga kostnad, om ens alls.

3.1. **Efterlevnad: en utmaning**

3.1.1. Genomförandet av det tredje energipaketet

Strukturen för den inre energimarknaden är entydig. I tredje energipaketet[28], men också i kompletterande lagstiftning[29], redogörs för denna struktur. Byggelementen finns, men de måste utnyttjas effektivt för att den inre energimarknaden ska kunna fungera[30]. Förseningar i genomförandet kan inte godtas, varken för de rättsakter som rör öppnandet av marknaden eller de som är avsedda att säkerställa konsumenternas rättigheter och konsumentskydd.

En prioritet för kommissionen är för närvarande genomförandet av överträdelseförfaranden mot de medlemsstater som ännu inte helt har införlivat direktiven i tredje energipaketet eller som inte införlivat dem korrekt[31]. Kommissionen har för avsikt att tillhandahålla regelbundna uppdateringar om genomförandet av lagstiftningen om den inre energimarknaden i enskilda medlemsstater och om dessa överträdelseförfaranden.

Kommissionen kommer, med stöd av CEER, att underlätta medlemsstaternas utbyte av bästa praxis om viktiga konsumentfrågor, exempelvis verktyg för prisjämförelse, transparent prissättning och fakturering och en utredning av begreppet *utsatta kunder*.

De nationella energitillsynsmyndigheterna uppmanas att informera konsumenterna. Före 2012 års utgång kommer kommissionen att lägga fram webbaserad vägledning om energikonsumenternas rättigheter, om källor för konsumentinformation och om konsumentskydd på de enskilda medlemsstaternas energimarknader.

3.1.2. Enhetliga spelregler

Konkurrensmyndigheter och tillsynsmyndigheter på energiområdet på EU-nivå och

28 Direktiv 2009/72/EG och 2009/73/EG, och förordningar (EG) nr 713/2009, 714/2009 och 715/2009..

29 I synnerhet förordning nr 994/2010 om åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen och om upphävande av rådets direktiv 2004/67/EG, förordningen om integritet och öppenhet på grossistmarknaderna för energi, och den föreslagna förordningen om riktlinjer för transeuropeiska energiinfrastrukturer.

30 I meddelandet Bättre styrning av den inre marknaden (COM(2012) 259 final) redogörs för kommissionens genomförandestrategi för tredje energipaketet. Med hänvisning till det meddelandet uppmanade Europeiska rådet i oktober 2012 medlemsstaterna att snabbt skrida till handling. Uppföljningen av denna strategi kommer bland annat att genomföras inom ramen för den europeiska planeringsterminen.

31 Se arbetsdokument 1, del 4. Sedan september 2011 har kommissionen inlett 19 överträdelseförfaranden för underlåtenhet att införliva direktiv 2009/72/EG och 19 förfaranden för underlåtenhet att införliva direktiv 2009/73/EG. Den 24 oktober 2012 hade endast 12 ärenden avslutats, och de övriga förfarandena pågår ännu. Detta påverkar inte kommissionens rätt att senare ingripa mot bristande efterlevnad av vissa bestämmelser, om brister uppdagas, exempelvis i samband med en överensstämmelsekontroll (alla anmälningar av nationella genomförandeåtgärder kontrolleras avseende överensstämmelse med EU-lagstiftningen).

nationell nivå måste agera beslutsamt för att se till att alla företag på marknaden behandlas lika och att rättvisa konkurrensförhållanden upprättas och vidmakthålls[32]. Kommissionen kommer aktivt att genomdriva konkurrensreglerna.

Detta är särskilt viktigt där de historiska operatörernas bibehållna fördelar utgör hinder för marknadstillträde. Kommissionen kommer att fortsätta att tillämpa antitrustreglerna och bestämmelserna om statligt stöd inom energisektorn för att säkerställa att konkurrenshinder som upphävs genom lagstiftning inte återinförs genom åtgärder från företag eller offentliga myndigheter som kan snedvrida marknaden.

Kommissionen kommer att utöva tryck på offentliga myndigheter för att se till att koncessioner, t.ex. för vattenkraftproduktion, lagringsanläggningar eller drift av distributionsnät, tilldelas i överensstämmelse med fördragets principer och EU:s sekundärlagstiftning. Lämpligast vore om koncessionerna omfattas av upphandling på ett icke-diskriminerande sätt och med öppna metoder som auktioner Kommissionen har för avsikt att undersöka huruvida befintliga rättsliga åtgärder är tillräckliga för att uppnå detta mål.

Det är också viktigt att det råder lika villkor mellan EU-företag och utländska företag. Reglerna för den inre marknaden och handel genom likvida elbörser öppnar EU:s energimarknad för aktörer i tredjeländer. När dessa väl är etablerade i EU åtnjuter operatörer från tredjeland samma rättigheter och skyldigheter som de europeiska aktörerna. Avsaknaden av importrestriktioner och importtullar för gas- och elimporter gör den europeiska marknaden till en av de mest öppna i världen, och till ett gott exempel på hur man ytterligare kan underlätta den globala energihandeln. EU:s handelspolitik syftar till att ge EU:s företag lika möjligheter utanför EU, på konkurrenternas hemmamarknader. En inre marknad med 500 miljoner konsumenter ger EU och dess företag tyngd i den internationella handeln.

3.1.3. Att överbrygga klyftan mellan medlemsstaterna

Om EU ska kunna utveckla en gemensam el- och gasmarknad får ingen region eller enskild medlemsstat lämnas utanför. Faktum är emellertid att energimarknaden ur ekonomisk synvinkel skiljer sig kraftigt åt mellan länderna[33], t.ex. med avseende på gasmarknaderna i nordvästra delarna av EU jämfört med den östra delen av EU.

Kommissionen och Acer ska främja regionala initiativ som kan spela en viktig roll för att överbrygga klyftan. Regionala initiativ bör bidra till ytterligare regionala marknadsplatser för gas och el, och till att marknadskoppling uppnås fullt ut för el i hela EU så snart som möjligt.[34]

I medlemsstater med en enda leverantör och inga nätverksförbindelser till andra leverantörer hjälper det inte mycket att genomdriva regionala marknadsarrangemang. Kommissionen har förbundit sig att ge stöd för att hjälpa dessa medlemsstater att komma ikapp. Men utan grundläggande reformer i de berörda länderna är inga framsteg möjliga.

Medlemsstaterna måste stimulera konkurrensen genom att utveckla infrastruktur, i

---

32 Genomdrivandet av konkurrenslagstiftningen har visat sig vara till stöd för att skapa lika villkor inom elproduktionssektorn, t.ex. antitrustärendet mot E.On (2008), koncentrationsärendet GDF Suez/International Power (2011) och, för gasleveranssektorn, t.ex. målen RWE (2009) och ENI (2010).

33 Se arbetsdokument 1, del 2 och 3.

34 Kommissionens meddelande ”Morgondagens roll för de regionala initiativen”, KOM (2010) 721 slutlig.

synnerhet till stöd för gränsöverskridande verksamhet, och undanröja hinder för inträde på marknaden.

3.2. Konsumentutmaningen: Hjälpa konsumenterna att ta tillvara på sina möjligheter

Sträng kontroll av att konsumentskyddsbestämmelserna efterlevs är av stor betydelse, men räcker inte. För att på bästa sätt utnyttja de fördelar som den inre marknaden ger måste konsumenterna, både enskilda och småföretag, få möjlighet och känna sig uppmuntrade att spela en aktiv roll på marknaden.

I dag är småföretagen och hushållen mindre aktiva än de stora industrikunderna, och går därmed miste om chanser genom att inte utnyttja tillgängliga prisskillnader. Till en del kan detta bero på att konsumentskyddet är otillräckligt eller att transparensen är dålig, eller på avsaknad av konsumentvänlig information. Alla dessa faktorer leder till missnöje[35] och dåligt förtroende hos konsumenterna. Men om inte konsumenterna själva kräver aktivt deltagande på marknaden kan tjänstediversifiering och tjänster med mervärde inte heller utvecklas.[36]

3.2.1. Mångsidiga och innovativa tjänster till konsumenterna

För att hitta det bästa erbjudandet kan man behöva byta leverantör för att minska räkningarna eller öka kvaliteten på tjänsterna, välja prisofferter som belönar effektivare energianvändning eller underlättar småskalig energiproduktion osv. På konkurrensutsatta marknader har konsumenterna ett diversifierat urval, eftersom leverantörerna strävar efter att tillgodose konsumenternas varierande behov och preferenser. Vissa leverantörer är inriktade på prismedvetna kunder och konkurrerar med priset, medan andra grundar sina erbjudanden på hög kvalitet på tjänsterna eller på mervärde och extratjänster, eller till och med kopplar energitjänster med andra tjänster (t.ex. telekommunikation).

Snabb utbyggnad av smarta mätare, så som det anges i EU:s regelverk, kan driva på utvecklingen styrning av efterfrågan och andra smarta och innovativa tjänster. Konsumenterna kan då exempelvis få möjlighet att utnyttja lägre priser under perioder med låg efterfrågan, och samtidigt undvika energiförbrukning när efterfrågan är hög. Detta är till fördel för konsumenterna och ger dem bättre valmöjligheter. Sådana erbjudanden beror inte bara på om det finns företag som kan reagera på konsumenternas mångsidiga behov och möjligheter i fråga om energiförbrukningsmönster, utan också på om det finns diversifierade, flexibla och/eller dynamiska prissättningssystem.[37]

---

35 Konsumenterna ger dåliga betyg åt el- och gasmarknaderna. Under 2012 låg elmarknaden på 26e plats av 30 tjänstemarknader, med särskilt låga betyg i de sydeuropeiska länderna (högst i Luxemburg och lägst i Bulgarien). Gasmarknaden låg på plats 21 av 30 tjänstemarknader (bäst betyg i Slovenien och sämst i Belgien). Både el- och gasmarknaderna får dåliga betyg i fråga om valmöjligheter, jämförbarhet och möjligheter att byta leverantörer och tariffer, vilket tyder på att konsumenter inte fullt ut utnyttjar de besparingsmöjligheter som liberaliseringen av marknaden erbjuder. Uppgifter om de enskilda ländernas resultat finns i arbetsdokument 1, del 3. Se http://ec.europa.eu/consumers/consumer_research/cms_en.htm.

36 Detta har bekräftats av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén. Med utgångspunkt från sitt arbete med det civila samhällets organisationer förordar EESK en välgrundad och strukturerad debatt om energifrågor inom det civila samhället och mellan det civila samhällets organisationer och beslutsfattarna.

37 Europeiska byrån för konsumentorganisationer, BEUC, 'Empowering Consumers through Smart Meters', ss. 23-26, http://bit.ly/JKn9R7

För närvarande hindrar dock prisregleringen i många medlemsstater leverantörer från att erbjuda attraktiva tjänster[38] och skräddarsydda och dynamiska prissättningssystem. Det avskräcker nya marknadsaktörer som skulle kunna utmana de etablerade företagen. I vissa medlemsstater regleras priserna till och med av staten för vissa eller alla kundgrupper, på en nivå under marknadspriset. Detta kan leda till att energiföretagen eller den offentliga sektorn måste bära energitariffunderskott, vilket kan medföra stora kostnader för framtida energikonsumenter eller skattebetalare. Detta ger inte heller rätt incitament för effektiv energianvändning. Det är uppenbart att en sådan situation inte främjar utvecklingen av en konkurrensutsatt marknad och är ekonomiskt ohållbar.

Även om reglerade priser gör det möjligt att täcka driftskostnaderna ger de inte rätt prissignaler för att säkerställa verkningsfulla investeringar. Sådana priser uppfattas av investerare som en indikator på politisk inblandning som hindrar investeringar. Ett antal medlemsstater[39] har redan frikopplat el- och gaspriserna från statligt ingripande, även för privatkunder och småföretag, och kommissionen har med flera andra länder[40] överenskommit en snabb avveckling av reglerade priser. Men de flesta medlemsstater ingriper fortfarande på ett eller annat sätt i detaljhandelspriset.

Kommissionen har tidigare inlett ett antal överträdelseförfaranden mot medlemsstater som reglerar priserna för industriella kunder. Nyligen beslutade EU-domstolen att prisreglering endast är förenlig med EU-lagstiftningen under strikt definierade omständigheter[41].

Medlemsstaterna bör upphöra med att reglera priserna på el och gas för alla konsumenter, även hushållen och småföretagen, med beaktande av skyldigheter avseende tillhandahållandet av allmännyttiga tjänster och ett effektivt skydd av utsatta kunder. Leverantörerna bör tydligt visa de olika priselementen i konsumenternas slutnota, för att uppmuntra till välgrundade val.

Kommissionen kommer även fortsättningsvis att kräva tidsscheman för utfasningen av reglerade priser som en del av medlemsstaternas strukturreformer. Kommissionen kommer att fortsätta att främja marknadsbaserad prissättning på detaljhandelsmarknaderna, bland annat genom överträdelseförfaranden mot de medlemsstater som bibehåller prisreglering som inte uppfyller villkoren i EU-lagstiftningen.

3.2.2. Riktat stöd för att bättre skydda utsatt kunder

Under de kommande åren kan energipriserna för konsumenterna fortsätta att stiga, vilket i synnerhet belastar ekonomiskt svaga konsumenter. Dessa måste därför få tillräckligt skydd. Däremot har subventioner och regler som minskar energipriserna över lag visat sig minska incitamenten för energieffektivt beteende. Sådana insatser är inte heller specifikt inriktade på de mest behövande, och kan snedvrida konkurrensen. Stöd till utsatta kunder genom

[38] Detta kan delvis förklara de låga bytesfrekvenserna i flera medlemsstater. För ytterligare information om bytesfrekvensen se arbetsdokument 1, del 3.

[39] T.ex. Österrike, Tjeckien, Tyskland, Finland, Luxemburg, Nederländerna, Sverige, Slovenien och Storbritannien.

[40] Rumänien, Grekland och Portugal.

[41] Mål C-265/08, Federutility m.fl. mot Autorità per l'energia elettrica e il gas.

ekonomiska insatser kan vara del av en social politik, men stöd till energieffektiva förbättringar är en kostnadseffektiv form av stöd[42].

Energisektorn är stadd i förändring, och det kan medföra ytterligare problem för vissa konsumenter som inte har möjligheterna eller färdigheterna (bildning, tillgång till information via nätet eller analogt, osv.) att aktivt delta i den numera snabbt föränderliga marknaden och utnyttja de möjligheter den erbjuder. Sådana konsumenter kan behöva ytterligare hjälp, inte nödvändigtvis av ekonomisk art, till exempel så att de blir medvetna om sina rättigheter och sitt ansvar.

Att det finns utsatta kundgrupper talar inte emot en fortsatt avreglering, utan betonar bara behovet av tillräckligt konsumentskydd, särskilt för utsatta kunder. Sådant skydd är en av huvudförutsättningarna för att EU:s inre energimarknad ska kunna fullbordas.

Medlemsstaterna bör ge riktat bistånd för känsliga konsumenter i syfte att komma tillrätta med deras ekonomiska sårbarhet och hjälpa dem att göra välgrundade val i de alltmer komplicerade slutkundsmarknader. Kommissionen kommer att hjälpa medlemsstaterna att definiera vad som menas med utsatta kunder och vad som orsakar deras utsatthet genom att ge vägledning och underlätta utbytet av bästa praxis.

Medlemsstaterna bör betona vikten av energieffektiva förbättringar när de söker lösningar på kundernas sårbarhet och energifattigdom.

3.3. Övergången: Att göra EU:s energisystem framtidsdugliga

Våra energisystem befinner sig i början av en stor övergång. Det krävs omfattande investeringar för att ersätta EU:s åldrande system, göra kolfria och energieffektiva. EU stödjer dessa investeringar genom en rad olika instrument som det europeiska energiprogrammet för återhämtning, den framtida Fonden för ett sammanlänkat Europa, EU:s sammanhållningspolitik[43] och Horisont 2020[44]. Investeringar sker redan[45], men tempot måste ökas om vi ska nå våra mål.

Den inre energimarknaden kan hjälpa EU med denna övergång: välfungerande marknader kan främja och stödja systemförändringar mycket effektivare och billigare än all central planering eller rent subventionsbaserad översyn. Men en förutsättning för all systemförändring är att det finns en tillräckligt integrerad, modern infrastruktur.

---

42 Den 22 juni 2011 lade kommissionen fram ett förslag till ett nytt direktiv med syfte att intensifiera medlemsstaternas satsningar på effektivare energianvändning i alla led i energikedjan, från energiomvandling och distribution till slutlig förbrukning. Den 4 oktober 2012 gav rådet sitt stöd till den politiska överenskommelsen om direktivet om energieffektivitet. Europaparlamentet hade röstat för en sådan överenskommelse den 11 september 2012.

43 Med planerade anslag av minst 11 miljarder euro för 2007–2013. För 2014–2020 har kommissionen föreslagit en betydande koncentration av EU:s ansträngningar inom sammanhållningspolitiken beträffande förnybar energi och energieffektivitet, inbegripet smarta nät, samt en stark fokusering på FoU. Medlemsstaterna och regionerna måste se till att denna finansiering kompletterar de privata investeringarna och ger dem största möjliga effekt i stället för att ersätta dem.

44 Inriktat på väldefinierat stöd till FoU.

45 Se arbetsdokument om investeringar i energiinfrastruktur inom Europeiska unionen, nedan kallat arbetsdokument 2.

3.3.1. En fungerande marknad främjar lämpliga investeringar

Före avregleringen kontrollerade vertikalt integrerade nationella energiföretag hela systemet, från produktion till konsumtion. Utvecklingen av en konkurrensutsatt marknad med många producenter och åtskilda nätoperatörer innebär att ingen enskild enhet ensam kan garantera elsystemets tillförlitlighet. Marknadsaktörer är beroende av varandra. Genom att allt mer vind- och solkraft integreras[46] blir tillgång och efterfrågan mer varierad, och svårigheterna med att hela tiden bibehålla jämvikten mellan tillgång och efterfrågan ökar, åtminstone så länge möjligheterna att reagera på ökad efterfrågan eller att lagra el inte har förbättrats.

Men dessa problem i elsystemet kan övervinnas, förutsatt att de rättsliga ramarna klart fastställer vilken roll de olika aktörerna ska spela i leveransen av el till slutkunderna: producenter, nätoperatörer, efterfrågestyrningsaktörer, leverantörer och konsumenter. Flexibilitet på tillgångs- respektive efterfrågesidan kan och bör belönas med rätt prissignaler (på kort, medellång och lång sikt) som uppmuntrar energieffektiv energiproduktion och energianvändning. Antitrustreglerna kompletterar lagstiftningen i detta hänseende. Man måste undvika offentliga ingrepp som avskräcker från privat investering eller undergräver den inre marknaden.

Flexibilitet

Om marknaden tillåts fungera kommer den alltid att visa elens ekonomiska värde vid varje givet tillfälle. Priserna kommer att vara låga om tillgången plötsligt ökar kraftigt (t.ex. när det finns mycket vind- och solkraft) och stiga när eltillgången är låg.

Sådana dynamiska prissignaler är avgörande för att uppmuntra konsumenter och tjänsteleverantörer på efterfrågesidan att minska konsumtionen under perioder med stark efterfrågan. Inom elsektorn har prisförändringar av hävd haft mycket begränsat inflytande på efterfrågan. Men med smarta nät och elmätare kan man för första gången verkligen utnyttja den potential för flexibel efterfrågan som finns hos enskilda konsumenter och sammanslutningar av slutkunder.

Prissignaler kan också uppmuntra till flexibilitet på tillgångssidan, genom lagring eller produktionskapacitet som snabbt kan ökas eller minskas. Tillsammans med ett förstärkt EU-system för handel med utsläppsrätter[47] kan marknaden garantera optimala investeringar och att vi har välfungerande elsystem i framtiden

Beslutsfattare och konsumenter kan oroas av varierande priser. Om man kopplar samman medlemsstaternas marknader kan man begränsa risken, eftersom det är osannolikt att toppar och dalar inträffar samtidigt i alla medlemsstater. Ökad förmåga att reagera på efterfrågan och flexibel produktion och lagring kan bidra till att absorbera efterfrågetopparna. Inget tyder på att mer volatila och kortsiktiga marknader skulle leda till högre genomsnittspriser, särskilt om det finns ständig back-up-produktion.

Leverantörer kommer att kunna skydda sig mot riskerna med kortsiktig prisvolatilitet på de mer långsiktiga terminsmarknaderna. Återförsäljare kommer att kunna erbjuda innovativa prisplaner, till de konsumenter som vill utnyttja flexibla leveranskontrakt som ger dem möjlighet att optimera sina energiutgifter med smarta mätare och apparater som koncentrerar deras förbrukning till lågprisperioder.

---

[46] Energifärdplanen visar att förnybar energi kommer att utgöra kärnan i EU:s energisystem till 2050, och redan kommer att utgöra en mycket stor andel av elproduktionen 2030.

[47] Direktiv 2003/87/EG, ändrat genom direktiven 2008/101/EG och 2009/29/EG.

Kort sagt kan investeringarna styras dit där de gör mest nytta genom välfungerande långsiktiga och kortsiktiga grossistmarknader (i synnerhet marknader med en dags framförhållning, intradagsmarknader och marknader för balanserings- och tilläggstjänster), som återspeglar elens ekonomiska värde vid varje givet tillfälle

Kommissionen kommer att prioritera följande:

- **Vidareutveckling av välfungerande gränsöverskridande grossistmarknader inom alla tidsramar, genom införandet av nätföreskrifter[48]. Kommissionen räknar med att få stöd av Acer, de europeiska nätverken av systemansvariga för överföringssystem, Europaparlamentet och medlemsstaterna för att se till att nätföreskrifterna införs planenligt[49]. Sådana koder omfattar bland annat gemensamma regler för hur nätoperatörer, producenter, leverantörer och konsumenter kan fungera effektivare på marknaden.**

- **Påskyndad integration av lagring och flexibel produktion, exempelvis genom att de återstående lagstiftningsfrågorna löses inom ramen för nätföreskrifterna för den europeiska balansmarknaden. Kommissionen kommer att överväga införandet av ett samordningsinitiativ för att hantera de tekniska och regleringsrelaterade frågor som dyker upp. I det meddelande om energiteknik och innovation som kommissionen snart kommer att lägga fram kommer man bland annat att analysera hur teknisk utveckling, exempelvis i fråga om lagring och småskalig energiproduktion, skulle kunna samverka med marknadsutvecklingar på EU-nivå så att man kan uppnå klimat- och energimålen.**

Optimala statliga ingrepp: mot en koldioxidsnål energimix

För att uppnå de mål som överenskommits för utsläppen av växthusgaser till lägsta möjliga kostnader har man skapat EU:s system för handel med utsläppsrätter — ett marknadsbaserat instrument som lett till ett enhetligt pris för koldioxid i hela Europa. Från och med 2013 är även koldioxidmarknadens konstruktion helt ”europeiserad”, vilket innebär att den inre energimarknaden kan bidra till övergången till hållbara, koldioxidsnåla och effektiva energisystem genom att belöna investeringar i teknik med låga koldioxidutsläpp[50] och uppmuntra till att välja koldioxidsnåla bränslen.

Ovan nämnda övergång kommer dessutom att kräva optimerat stöd från statligt håll för att garantera att tillräckliga investeringar hela tiden görs.

I dag tillämpar medlemsstaterna olika former av direkta eller indirekta statliga stöd och/eller avgifter på konsumenternas fakturor för en rad olika energikällor. Om man utgår ifrån att fullbordandet av den inre energimarknaden fortskrider så som beskrivs ovan, att produktionskostnaderna sjunker och att koldioxidmarknaden utvecklas måste man regelbundet se över alla former av stöd.

Stödsystem för förnybar energi, liksom en rad bindande regler för prioriterad nättillgång[51], infördes exempelvis med hänvisning till att marknaderna ännu inte var tillräckligt öppna, att den konventionella energiproduktionens externa kostnader fortfarande inte var integrerade

48 Se punkt 2.2, Effektivare användning och utveckling av nät.

49 Kommissionens beslut av den 19 juli 2012 om fastställande av de årliga prioriteringslistorna för utarbetande av nätföreskrifter och riktlinjer för 2013, 2012/413/EU.

50 Bland annat i avskiljning och lagring av koldioxid.

51 Direktiv 2009/28/EG.

och att de flesta tekniker för förnybar energi ännu inte var färdigutvecklade. Marknaderna och tekniken har utvecklats sedan dess.

Kommissionen kommer att lägga fram riktlinjer om bästa praxis och de erfarenheter som gjorts med stödsystem för förnybar energi och reformer av stödsystemen.[52]

Målet är att göra de nationella strategierna mer samstämmiga, samtidigt som man värnar om principerna om kostnadseffektivitet och minskad reglering, men också att undvika en splittring av den inre marknaden. Ju effektivare systemen är, desto billigare blir den förnybara energin. Och ju samstämmigare systemen blir, desto lättare blir det att integrera förnybar energi över EU:s inre och yttre gränser.

Kommissionen ser för närvarande över riktlinjerna för statligt stöd för miljöskydd, i syfte att ta hänsyn till tekniska förändringar och EU:s förändrade energipolitik, samtidigt som man vill minimera snedvridningen av konkurrensen på den inre marknaden.

I synnerhet syftar översynen till att se till att kontrollerna av statliga stöd underlättar tillhandahållandet av stöd som är välanpassat, riktat och inte snedvrider konkurrensen, förutsatt att inga bättre alternativ finns tillgängliga (som lagstiftning eller marknadsbaserade instrument). Kommissionen kommer i synnerhet att uppmuntra kostnadseffektiva lösningar som främjar gränsöverskridande integration.

Kommissionen har för avsikt att aktivt bidra till G20-målet att avskaffa alla miljöskadliga subventioner, som de återstående direkta och indirekta stöden till fossila bränslen[53].

Optimala statliga ingrepp: försörjningstrygghet för el

Vissa medlemsstater har infört eller planerar att ta separat betalt för tillgängligheten på marknaden av produktionskapacitet, eftersom de är oroliga för att en marknad enbart för energi inte kommer att kunna ge tillräckliga investeringar i produktion för att säkra långsiktig försörjningstrygghet. Sådana kapacitetsmekanismer är långsiktiga verktyg som ska ge (utvalda) producenter intäkter och se till att konsumenterna betalar för den kapacitet som tillhandahålls.[54]

Men kommissionen anser att dåligt utarbetade kapacitetsmekanismer, eller kapacitetsmekanismer som införs för tidigt eller utan samordning på EU-nivå, kan visa sig vara kontraproduktiva. Om kapacitetsmekanismerna inte behandlar efterfrågeminskning på ett rättvist sätt kan de fastna i produktionslösningar snarare än att bidra till energieffektivitet eller lösningar som reagerar på efterfrågan. Om de inte skiljer mellan baslast och toppbelastning finns det risk för att de inte attraherar tillräckligt flexibel produktionskapacitet.

---

52 COM(2012) 271 final.

53 Färdplan för ett resurseffektivt Europa, KOM (2011) 571 slutlig, omfattar milstolpen att miljöskadliga subventioner kommer att fasas ut fram till 2020. De årliga tillväxtöversikterna för 2011 och 2012 (KOM(2011) 11 slutlig och COM(2012) 815 final) uppmanar också till avskaffande av miljöskadliga subventioner. Åtaganden för att reformera subventioner för fossila bränslen har också gjorts på global nivå, exempelvis inom ramen för G20 och på Rio+20-konferensen.

54 I vissa medlemsstater tar sig de planerade offentliga ingreppen formen av långsiktiga avtal om säkrad försörjning, med staten eller med företag som staten utsett som motpart. Kapacitetsmekanismer måste skiljas från kortsiktiga mekanismer som syftar till att säkerställa att en balans i realtid mellan utbud och efterfrågan bibehålls även i händelse av plötsliga variationer åt endera hållet.

Kapacitetsmekanismer snedvrider prissignalerna på EU-nivå och främjar dessutom sannolikt produktion utgående från fossila bränslen gentemot variablare förnybara källor (utöver de nivåer som krävs för att hålla elsystemen i balans). Därför kan de motverka uppnåendet av EU:s mål för minskade koldioxidutsläpp och bättre resurseffektivitet.

På välfungerande energimarknader är incitament för produktionsinvesteringar och försörjningstrygghet i fråga om elproduktion även beroende av koldioxidmarknadens utveckling. Kommissionen lägger fram alternativ för strukturella åtgärder för att ta itu med dagens överutbud av utsläppsrätter till följd av den ekonomiska krisen[55]. Detta skulle skapa mer trygghet för investerarna och minska behovet av nationella åtgärder.

Långt ifrån att garantera tillräcklig produktion och försörjningstrygghet tenderar dåligt utformade kapacitetsmekanismer till att snedvrida investeringssignalerna. Sådana insatser kan hindra den gränsöverskridande handeln och konkurrensen, eftersom de kan skära av nationella marknader från produktion på annat håll i EU och även snedvrida valet av produktionsplats på den inre marknaden. Nationella kapacitetsmekanismer kan öka kostnaderna för alla medlemsstater genom att förhindra optimalt utnyttjande av produktion och flexibilitet över gränserna.

Kommissionen anser att kapacitetsmekanismer sannolikt omfattas av EU:s inremarknadsregler, i synnerhet avseende kontroll av statligt stör och direktiv 2009/72/EG.

Medlemsstaterna måste visa att det finns ett behov av sådana mekanismer och att de är att föredra framför alternativ som åtgärder för att minska belastningstopparna, ökad import genom lämpliga sammanlänkningar eller främjande av efterfrågesidans deltagande i marknaden både för industrikunder och enskilda. Till och med i tider av produktionskapacitetsbegränsningar måste gränsöverskridande utbyten upprätthållas. tilldelningsförfarandena måste vara transparenta och icke-diskriminerande.

Medlemsstaterna bör göra en fullständig analys av huruvida investeringarna i produktions är otillräckliga, och varför. De bör försöka finna gränsöverskridande lösningar på problemen innan de överväger att ingripa. Eventuella kapacitetsmekanismer måste ta hänsyn till den inverkan ingreppen kommer att få på angränsande medlemsstater och på den inre energimarknaden. Man måste undvika att den inre marknaden för energi fragmenteras.

Kommissionen inleder därför ett offentligt samråd om försörjningstryggheten för el, tillräcklig produktion och den inre marknaden för energi.

Beroende på resultaten av samrådet och ytterligare kontakter med medlemsstaterna och berörda parter kan kommissionen komma att föreslå åtgärder för uppföljning.

Försörjningstrygghet förutsätter samordning mellan medlemsstaterna för att kortsiktigt reagera på kriser och långsiktigt lösa problem med försörjningen. Allt eftersom våra energisystem blir mer integrerade kommer vi att behöva mer samordning och samarbete över gränserna för att identifiera och hantera risker, och för att säkerställa korrekt krishantering.

Kommissionen håller på att formellt inrätta en grupp för samordning på elområdet med uppgift att underlätta samarbetet kring försörjningstryggheten för el, inbegripet

[55] Se meddelandet om den europeiska koldioxidmarknaden, COM(2012)652.

tillräcklig produktion och gränsöverskridande nätstabilitet.

3.3.2. Ökad integrering, snabbare modernisering och bättre utnyttjande av nät

Fler nät för att integrera EU:s energimarknader

Energi ska kunna levereras dit där den behövs, utan fysiska barriärer vid nationsgränserna. Bland annat förutsätter det att man måste kunna hantera följderna av oförutsedda elflöden (s.k. ringflöden) på den gränsöverskridande marknadsintegrationen. Det krävs stora investeringar i energinäten om vi ska kunna förlösa vissa områden i EU från deras isolation[56] och uppnå Europa 2020-målen.

Det finns ett akut behov av förbättrade investeringar, så som även anges i förslaget till förordning om inrättande av Fonden för ett sammanlänkat Europa[57]. Arbetet har redan inletts med att utforma framtidens energinätverk i enlighet med gemenskapens miljölagstiftning. I oktober 2011 lade kommissionen fram ett förslag till förordning om riktlinjer för transeuropeiska energiinfrastrukturer[58]. Kommissionen identifierar tolv prioriterade korridorer och områden som omfattar el, överföring och lagring gas samt nätverk för transport av olja och koldioxid, men efterlyser också en dynamisk identifiering av projekt av gemensamt intresse. Kommissionen förespråkar snabbare rutiner för tillståndsgivning, förbättrad kostnadsfördelning för gränsöverskridande infrastruktur samt finansieringsstöd.

Ett snabbt antagande och genomförande av energiinfrastrukturpaketet är avgörande, något som också framhävdes av Europeiska rådet den 9 december 2011.

Snabbare modernisering för införande av smarta nät

Med det ökande behovet av flexibilitet och energieffektivitet, och av att införa distribuerad produktion och efterfrågesidans deltagande, ökar också vikten av samordnade insatser för att utveckla smarta nät på europeisk, regional och kommunal nivå. Smarta nät förutsätter digital infrastruktur. Kommissionen har lagt fram ett förslag till en förordning om riktlinjer för transeuropeiska telekommunikationsnät[59] i vilket bland annat infrastruktur för digitala tjänster identifieras som en prioritering. Om sådan infrastruktur införs på ett effektivt sätt kan man utnyttja synergierna mellan telekommunikation och energileverantörerna, både i fråga om infrastruktur och om tjänster. Dessa skulle behöva samarbeta på ett konkurrensfrämjande sätt som öppnar för nya marknadsaktörer.

Kommissionen kommer att fortsätta att uppmuntra till konkurrensfrämjande samarbete mellan energi- och IKT-sektorn, inte minst för innovativa tjänsteleverantörer som kan driva på nätens modernisering och skynda på energisektorns innovation. Medlemsstaterna uppmanas att uppmuntra detta även på nationell nivå. De europeiska standardiseringsorganen (CEN/Cenelec/Etsi) har till uppgift att snarast utveckla en första uppsättning standarder för smarta nät, senast till slutet av 2012. Kommissionen kommer sedan att främja användningen av dessa standarder.

---

56 Se Europeiska rådets slutsatser från februari 2011. I synnerhet bör de baltiska staternas verksamhet i de ryska och vitryska elsystemen synkroniseras med EU.

57 KOM(2011) 665.

58 KOM(2011) 658 slutlig.

59 KOM(2011) 657 slutlig.

Kommissionen har redan tidigare antagit ett meddelande om smarta nät[60] i vilket man efterlyser de ramvillkor som industrin behöver för att framgångsrikt utveckla teknik och produktionskapacitet för dessa investeringar. Meddelandet innehåller också en redogörelse för visionen om integrerad förvaltning av infrastruktur[61]. Utgående från bästa praxis och från medlemsstaternas projekt[62] håller kommissionen på att ta fram riktlinjer och nya instrument för att ytterligare främja införandet av smarta mätarsystem under innevarande årtionde[63]. Dessutom vill man mäta framstegen med befintliga smarta mätarprojekt i EU och bidra till löpande FoU- och pilotprojekt[64] för smarta nät.

Kommissionen kommer att fortsätta att främja FoU och innovation och underlätta införandet av smarta nät. Kommissionen kommer att förlänga det standardiseringsmandat som de europeiska standardiseringsorganen fått för att ta fram en andra uppsättning standarder, och utveckla riktlinjer samt identifiera potentiella projekt av gemensamt intresse till slutet av 2012.

Bättre reaktioner på efterfrågan i distributionsnäten

Med smarta mätarsystem, teknik för småskalig energiproduktion, smarta apparater och automatisering av hushållen kommer konsumenterna i allt större utsträckning att kunna anpassa sin energiförbrukning till den rådande marknadssituationen. Sådana reaktioner på efterfrågan kommer att ge konsumenterna möjlighet att spara pengar samtidigt som energisystemen blir effektivare och stabilare. Det kommer emellertid att förutsätta att medlemsstaterna, tillsynsmyndigheterna, de systemansvariga för överföringssystemen, de systemansvariga för distributionssystemen och återförsäljarna samarbetar med varandra och med andra aktörer (leverantörer på efterfrågesidan, IKT-företag och systemutvecklare). Målet är att ta fram transparenta och lättbegripliga regler och normer för efterfrågehantering och datahantering.

De systemansvariga för distributionssystemen kommer också att behöva få en ny roll. I synnerhet måste deras reglerade verksamhet begränsas till uppgifter som bäst löses genom ett naturligt monopol, och att nya tjänster som möjliggörs av ny teknik kan utvecklas på en konkurrensutsatt marknad. I detta sammanhang verkar det lämpligt att beakta tredjeparters (som sammanslutningar av slutkunder, energitjänster och aktörer från andra nätsektorer som IKT, telekommunikation och elektroteknisk industri) roll i den framtida utvecklingen av lokala distributionsnät och energitjänster.

Kommissionen har inlett debatten under ledning av medborgarnas energi (London) och kommer att fortsätta diskussionen på grundval av medlemsstaternas planer för införande av smarta mätarsystem.

Kommissionen kommer inom kort att ta upp de tekniska aspekterna av framtida utvecklingar av energidistributionsnäten i ett meddelande om energiteknik.

---

60 KOM(2011) 202.

61 Genom eldirektivet och direktivet om energieffektivitet skapas en kompletterande blandning av skyldigheter och incitament för medlemsstaterna att upprätta ett sådant regelverk.

62 I linje med kommissionens meddelande om industripolitiken, COM(2012) 582.

63 Antalet smarta mätare i EU kommer att behöva öka från omkring 45 miljoner i dag till minst 240 miljoner fram till 2020, vilket innebär att de nödvändiga årliga investeringarna måste öka från strax över 1 miljard euro i dag till 4–5 miljarder euro 2015, med förbehåll för resultaten av en kostnads-/nyttoanalys.

64 T.ex. genom Europeiska näringslivsinitiativ i elnät, och det europeiska innovationspartnerskapet för smarta städer och samhällen.

Kommissionen uppmanar medlemsstaterna att anta ambitiösa strategier för införandet av smarta mätarsystem och att se till att de i lika utsträckning tillgodoser energileverantörernas, distributörernas och konsumenternas intressen.

Kommissionen uppmanar medlemsstaterna att ta fram handlingsplaner om hur näten kan moderniseras, med regler och skyldigheter för de systemansvariga för distributionsnäten, redogörelse för synergier med IKT-sektorn och insatser för att främja efterfrågehantering och dynamiska priser i enlighet med direktivet om energieffektivitet.

4. SLUTSATS

Öppnandet av marknaden ger konsumenterna verkliga valmöjligheter. Det begränsar behovet av offentliga ingrepp och förhindrar olämplig statlig inblandning. En rad frågor måste lösas snabbt om den inre energimarkanden ska vara fullbordad till 2014, de medlemsstater som är isolerade från EU-näten ska kunna anslutas, EU:s mål för 2020 ska uppnås och vi ska kunna nå fram till ett omvandlat energisystem till 2050 till lägsta möjliga kostnader för alla. Alla dessa frågor måste också lösas för att konsumenterna ska kunna dra full fördel av förändringen. I dag föreligger fortfarande hinder för konkurrens och innovation, och den europeiska energiförsörjningens säkerhet och hållbarhet kan förbättras.

Kommissionen har åtagit sig att handla inom sitt behörighetsområde, för att bidra till att bygga ut och modernisera EU:s nätverk och integrera förnybar energi, småskalig energiproduktion och smarta nät genom ett stabilt rättsligt ramverk där de olika aktörernas roller tydligt definieras (nätoperatörer, producenter, leverantörer, efterfrågestyrningsaktörer, konsumenter och tillsynsmyndigheter).

På grundval av detta meddelande föreslår kommissionen en handlingsplan (bilaga 1) för ett framgångsrikt genomförande av den inre marknaden för energi. Kommissionen uppmanar alla institutioner, medlemsstaterna och berörda parter att samarbeta för att genomföra de föreslagna insatserna inom det föreslagna tidsschemat. Kommissionen kommer att se över hur det går med handlingsplanen under 2014. Kommissionen kommer att göra vad den kan för att uppföljningen av handlingsplanen på EU-nivå och i medlemsstaterna förankras i den europeiska planeringsterminen, inte minst med hjälp av den årliga tillväxtöversikten, rapporten om integrationen av den inre marknaden och de landsspecifika rekommendationerna.

Bilaga 1: Handlingsplan för Europa

Åtgärd/insats	Aktör (er) som berörs	Tidsschema
Verkställighet		
1. Snabbt och heltäckande införlivandet av direktiven om det tredje energipaketet och genomförandet av förordningarna i det tredje energipaketet	Medlemsstaterna/nationella tillsynsmyndigheter för energi/kommissionen	Mars 2011
2. Vägledning för att definiera begreppet ”utsatta kunder"	Kommissionen	2013
3. Strikt tillämpning av interna energi- och konkurrensregler	Kommissionen/medlemsstaterna/ nationella tillsynsmyndigheter för energi/nationella konkurrensmyndigheter	Löpande
4. Göra de regionala initiativen och deras bidrag till integrationen av den inre marknaden för energi effektivare	Kommissionen/medlemsstaterna/nationella tillsynsmyndigheter för energi/ACER	Löpande
5. Översyn av riktlinjerna för statligt stöd till skydd för miljön	Kommissionen	Slutet av 2013/början av 2014
Bättre stöd till, och medvetenhet hos, konsumenterna		
6. Ytterligare insatser för att göra konsumenterna delaktiga, välinformerade och motiverade, bland annat genomförande av direktivet om energieffektivitet och webbaserade innehåll för konsumenter som informerar om viktiga konsumentskyddsresurser och redogör för konsumenternas viktigaste rättigheter.	Kommissionen/medlemsstaterna/nationella tillsynsmyndigheter för energi/konsumentorganisationer	2013 / 2014

7. Hjälpa medlemsstaterna att genom Medborgarnas energiforum fastställa tillämpningsområdet för forskning, datainsamling och rapportering om detaljhandelsmarknaderna för energi.	Kommissionen/medlemsstaterna/nationella tillsynsmyndigheter för energi/konsumentorganisationer	2013
8. Förbättra informationen till konsumenterna, införa riktlinjer och bästa praxis för verktyg för prisjämförelse och transparent fakturering samt för stöd till utsatta kunder.	Kommissionen/medlemsstaterna/nationella tillsynsmyndigheter för energi/konsumentorganisationer	2013
9. Riktat bistånd till utsatta kunder så att de kan göra välavvägda val och får den hjälp som behövs för att de ska kunna täcka sina energibehov på de konkurrensutsatta detaljhandelsmarknaderna	Kommissionen/medlemsstaterna	2013
Att göra EU:s energisystem framtidsdugliga		
10. Anta och genomföra nätföreskrifter - för el: Regler för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning. Regler för långsiktig tilldelning av kapacitet Regler för nätanslutning Arbetssätt för system - för gas: Tilldelning av kapacitet Balansregler, inklusive	Acer/de europeiska nätverken av systemansvariga för överföringssystem/kommissionen/medlemsstaterna/nationella tillsynsmyndigheter för energi	2013/2014

nätrelaterade regler om nomineringsförfarandet, regler för obalansavgifter och regler för operationell balans mellan systemansvarigas överföringssystem. Regler för driftskompatibilitet och informationsutbyte Regler för harmoniserade avgiftsstrukturer för överföring		
11. Snabbt antagande och genomförande av energiinfrastrukturpaketet	rådet/Europaparlamentet/medlemsstaterna/nationella tillsynsmyndigheter för energi	December 2012
12. Antagande av unionens första förteckning över projekt av gemensamt intresse	Kommissionen/medlemsstaterna	2013
13. Ramar och marknader för införandet av smarta apparater (t.ex. med hjälp av FoU-stöd, standardisering, ekodesign och energimärkning).	Kommissionen/aktörer (särskilt europeiska standardiseringsorganen)	2014
14. Förbereda nationella handlingsplaner för snabbt införande av smarta nät	Medlemsstaterna/kommissionen	2013
15. Diskussion om framtida roller och ansvarsområden för de systemansvariga för distributionssystemet, efterfrågestyrning, smarta apparater och automatisering av hushållen, distribuerad produktion och kvotpliktsystem för energibesparingar	Kommissionen/medlemsstaterna	2013
16. Analysera hur den inre	Kommissionen	2013

marknaden för energi kan bidra till ökad energieffektivitet		
17. Analysera hur teknisk utveckling som bättre lagringsteknik och småskalig produktion kan kopplas till utvecklingen av energimarknaderna.	Kommissionen	2013
Säkerställa lämpliga statliga ingrepp		
18. Utfasning av reglerade gas- och elpriser med beaktande av skyldigheter avseende tillhandahållande av allmännyttiga tjänster och ett effektivt skydd av utsatta kunder	Kommissionen/medlemsstaterna	2009 och därefter
19. - Analysera investeringsincitament och produktionskapacitet för el inom de befintliga europeiska ramarna - Utveckla kriterier för att bedöma och garantera nationella kapacitetsrelaterade initiativs förenklighet med den inre marknaden	Medlemsstater Kommissionen	2013 och därefter
20. Anta vägledningar om stödsystem för förnybar energi	Kommissionen	Andra/tredje kvartalet 2013
21. Formalisera gruppen för samordning på elområdet	Kommissionen	oktober 2012
22. fasa ut miljöskadliga subventioner, inbegripet direkt och indirekt stöd till fossila bränslen.	Kommissionen/medlemsstaterna	Senast 2020